

Bevisste utdanningsvalg

En webinarinarserie om utdanningsvalg for ansatte i ungdomsskolen

Hva er det med utdanningsvalg?

Hva er vi opptatt av?

- Likestilling?
- Fylle samfunnets kompetansebehov?
- Utdanne til jobb?
- Redusere omvalg?
- Redusere frafall?

Skal ikke alle bare få velge det de vil?

Slanke-
vertinne?

Hva liker jeg å holde på
med?

Hva passer for sånne
som meg?

Motor-
mann?

Hva skal vennene
mine?

Hva jobber moren og
faren min med?

Hva gir meg status?

Hvor kan jeg tjene
masse penger?

Hva er jeg flink til?

Hvordan kan jeg redde
verden?

- Vi ønsker oss et samfunn hvor de som er motiverte og kompetente løser oppgaver som det er behov for.
 - Bra for folk
 - Bra for samfunnet

Problemer

1. Folk velger ikke alltid det de bør!
 - Verken for samfunnets del eller sin egen del

Stor sykepleiermangel: – Dette er en varslet krise

Sykepleiermangelen har økt med 47 prosent det siste året. Det kan bety ekstra arbeid for pleiere på jobb, og risiko for pasientene.

Sykepleiere er blant yrkesgruppene som er vanskeligst å rekruttere. Derfor må kommunene strekke seg lenger for å gjøre seg attraktive, mener fagforbundet deres.

FOTO: PETTER LARSSON / NRK

Louise Thomassen

Journalist

Publisert 6. mai 2018 kl. 18:57
Oppdatert 6. mai 2018 kl. 19:10

Artikkelen er mer enn ett år gammel.

Mangelen på sykepleiere og spesialsykepleiere i Norge har økt med 47 prosent fra 2017 til 2018. Estimater fra [NAV's bedriftsundersøkelse](#) viser at det i år mangler 5900 personer i slike stillinger, mot 4000 i fjor.

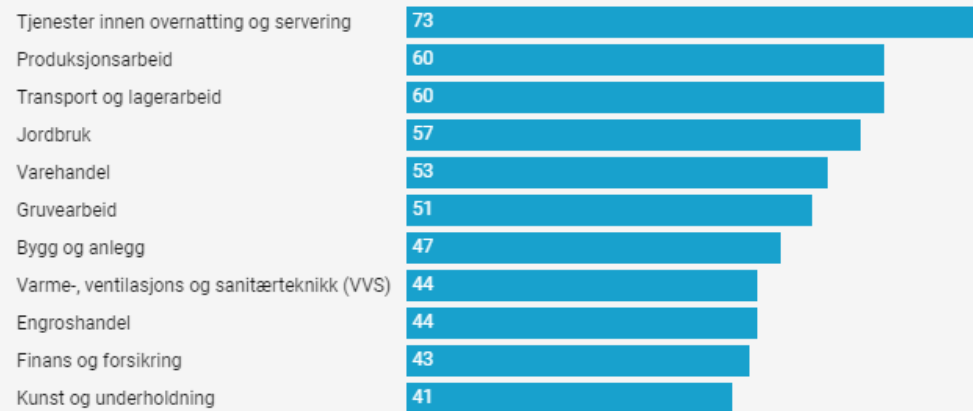
> Les også: – [Sykepleiermangelen er en nasjonal krise](#)

Bakere, regnskapsførere og maskinoperatører lever farlig

Financial Times skriver at yrker som **bakere, kokker, lastebilsjåfører og taxisjåfører** er i faresonen når det kommer til automatisering. I alle disse yrkene er risikoen for at ny teknologi skal føre til at mennesker blir overflødige over 60 prosent.

Disse jobbene har størst sjanse til å bli tatt av roboter

Sektorer på internasjonal basis som kan automatiseres etter graden av automatiseringspotensiale. Tall i prosent.

Nettavisen 18.05.19

Velger du å jobbe deltid? Så mye koster det deg faktisk

Velger du deltid for å få ting til å «gå rundt» i hjemmet, kan det lønne seg å jobbe fulltid og hyre inn vaskehjelp.

JOBBE DELTID? Før man tar valget er det greit å være klar over de økonomiske konsekvensene. Foto: SHUTTERSTOCK/NTB SCANPIX

© 3 ÅR

Problemer

1. Folk velger ikke det de bør!
2. Folk velger ikke det de (egentlig) vil!
 - stereotyper og diskriminering

Hva vil de
EGENTLIG

Hva er et fritt
valg?

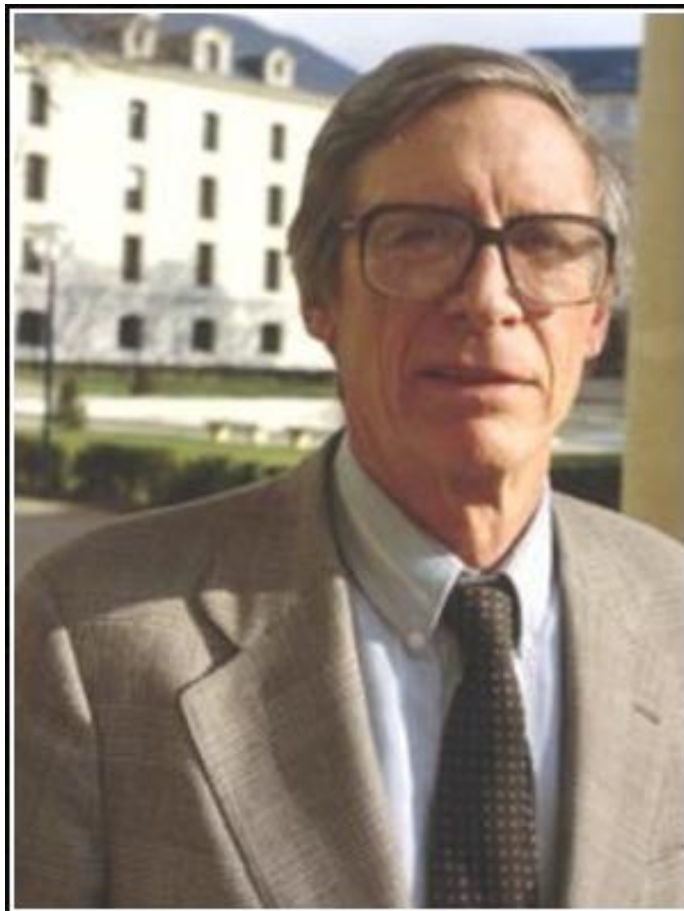

Rational choice theory

- Nyttmaksimerende individer som treffer beslutninger basert på full informasjon om fremtidige konsekvenser av alternativer som kan sammenliknes og er rangordnet

Filosofien

The principles of justice are chosen
behind a veil of ignorance.

— *John Rawls* —

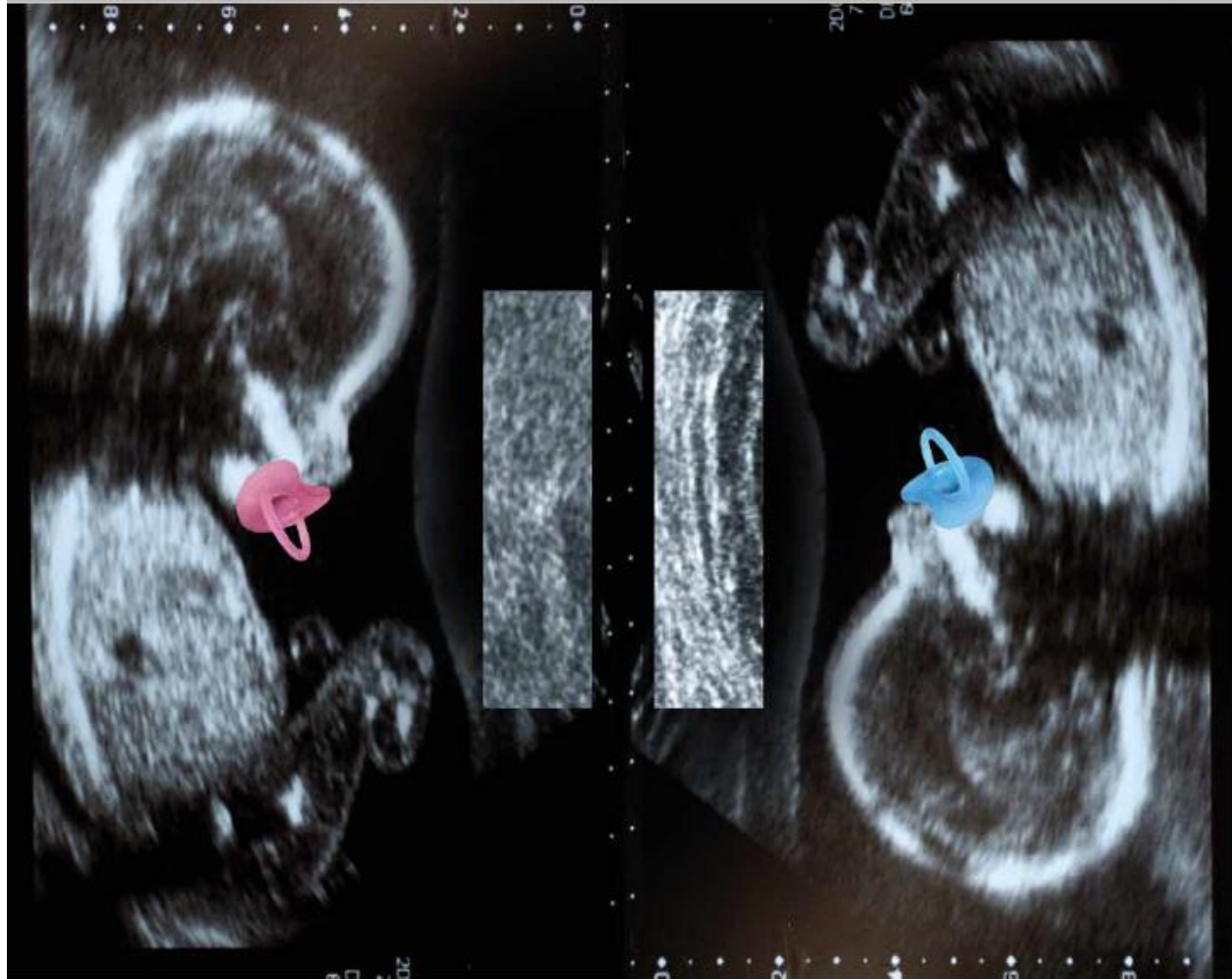
AZ QUOTES

Men kan valg være frie for kjønn? Og skal de være det?

- Det er jo greit at/om gutter og jenter har forskjellige interesser
- Svaret må vel være at valget skal være fritt for andres forventninger til kjønn!
 - Vil du bli sykepleier? Topp! Du kan godt bli tømrer også, men du skal bli det fordi du har lyst, ikke fordi du er gutt
 - Vil du bli tømrer? Topp! Du kan godt bli sykepleier også, men du skal bli det fordi du har lyst, ikke fordi du er jente

Kjønnsperspektiv på oppveksten

Forventningene begynner tidlig

Framskritt og nye utfordringer

Hva vil vi med likestillingsarbeid?

Kjønnsnormer

er bevisste og ubevisste forventninger vi har til mennesker ut i fra kjønn.

Heteronormen

er antakelsen om at alle tiltrekkes av det motsatte kjønn og ønsker seg én fast partner.

Norskhetsnormen

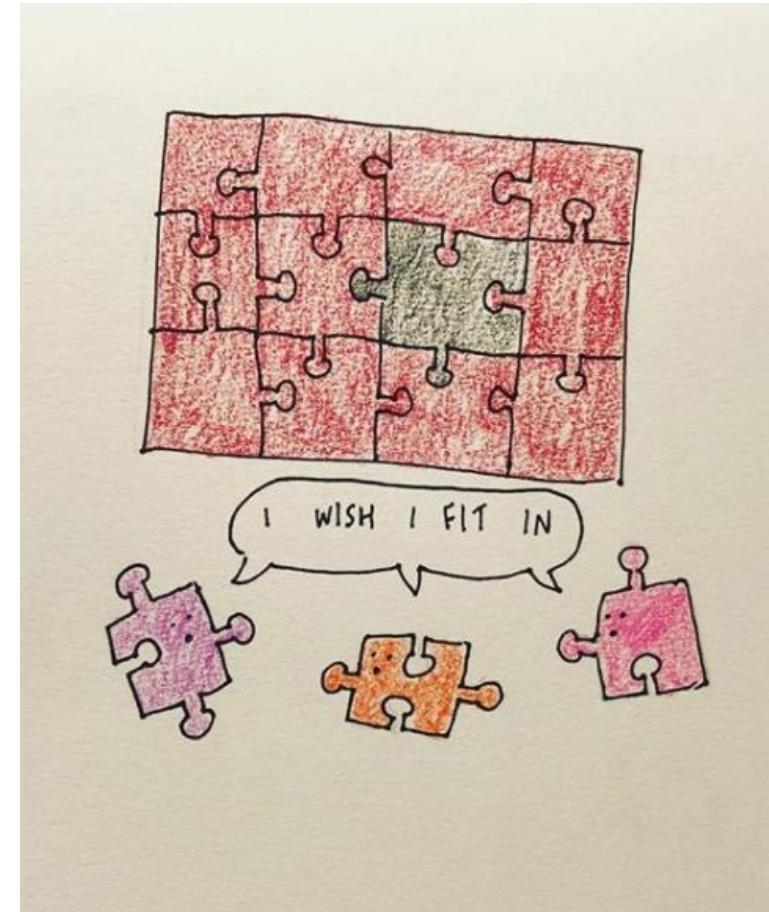
er hva vi anser som «typisk norsk»

Funksjonsnormen

er antakelsen om at kroppen må fungere på en gitt måte for at vi skal kunne delta i samfunnet og leve et godt liv.

Normkritisk perspektiv

- Normene i sentrum – ikke normbryteren
- Det er normer og forventinger som må endres – ikke personer

Gruppesamtale – Om kjønnsnormer i skolehverdagen

- Opplever dere at kjønnsnormer påvirker elevenes hverdag?
- Hvilke forventninger er det til jenter?
- Hvilke forventninger er det til gutter?
- Ser dere forandringer fra da dere selv var ungdom?

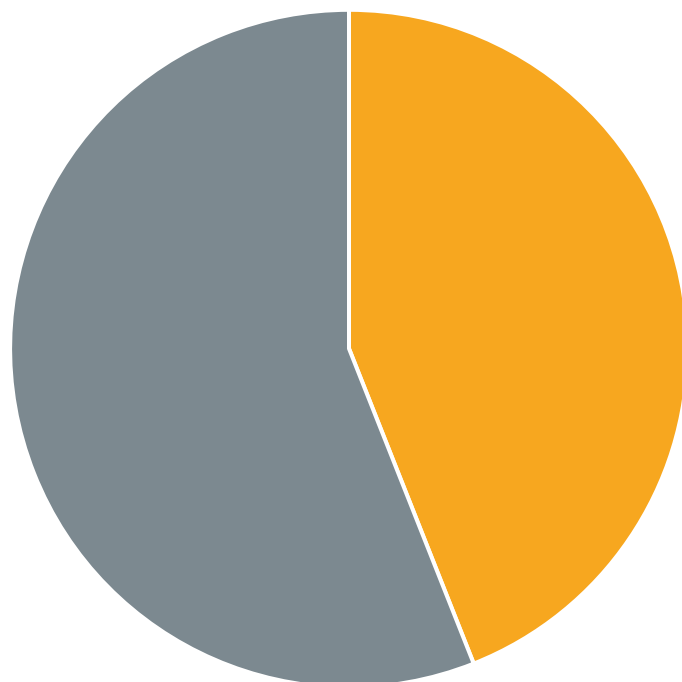

Kjønnsdelte utdannings- og yrkesvalg

Hvordan ser det ut?

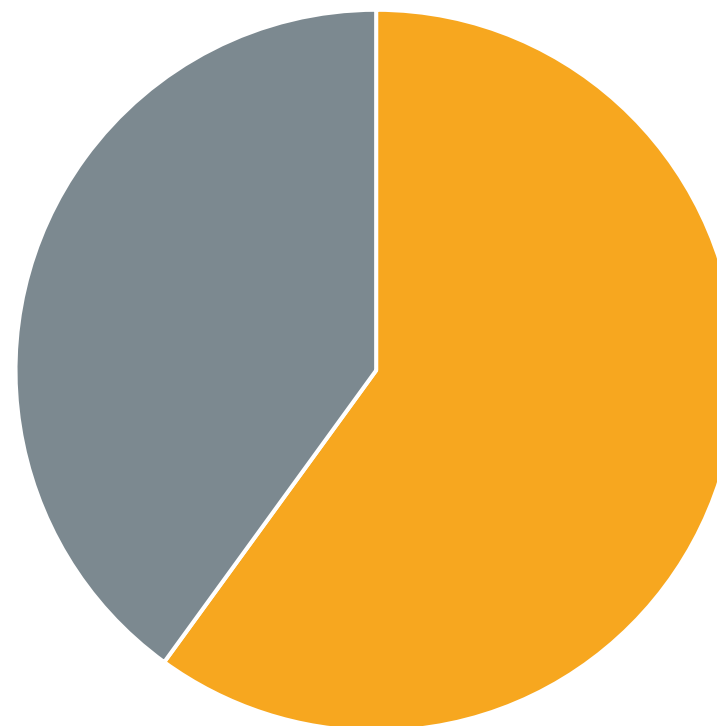
Kjønnsfordeling 2020/21

studieforberedende
utdanningsprogram

■ Gutter (44 %) ■ Jenter (56 %)

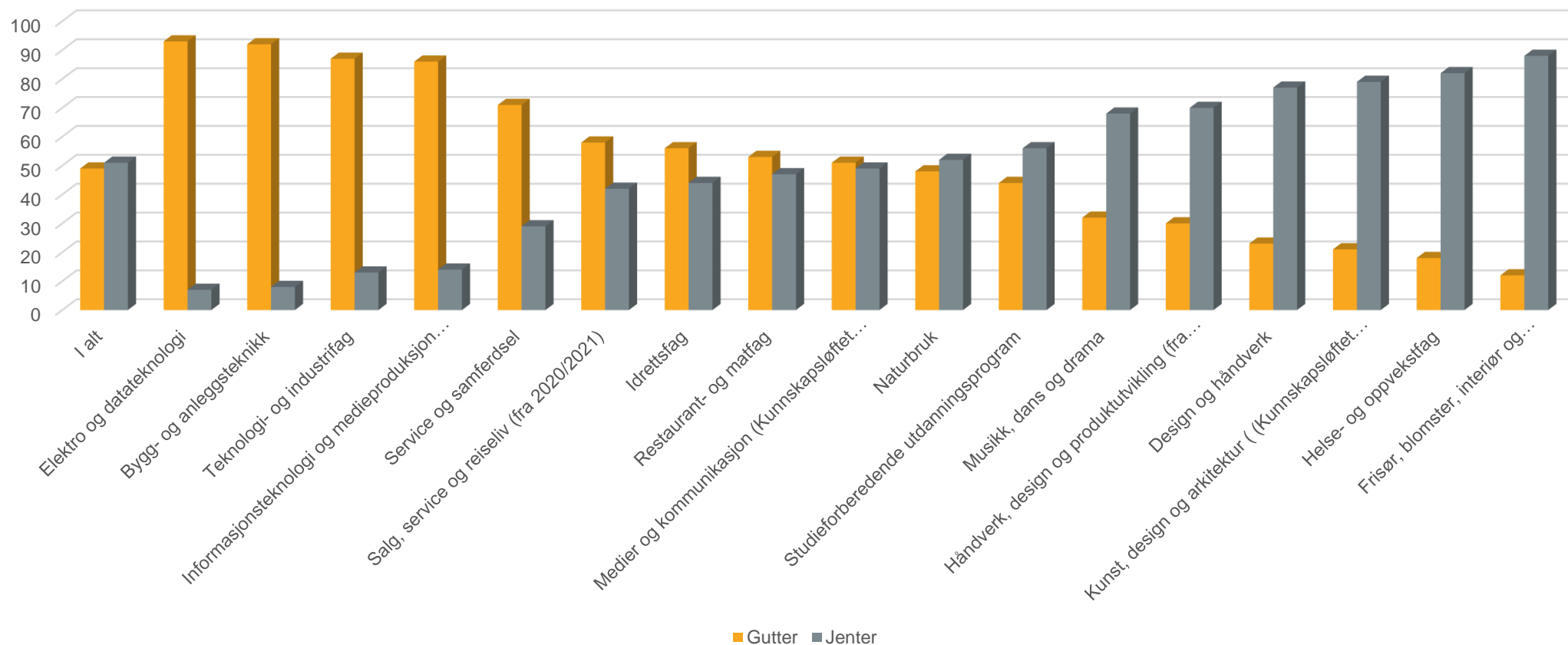
Yrkesfaglige utdanningsprogrammer

■ Gutter (60 %) ■ Jenter (40 %)

Kjønnsfordeling i videregående opplæring, 2020

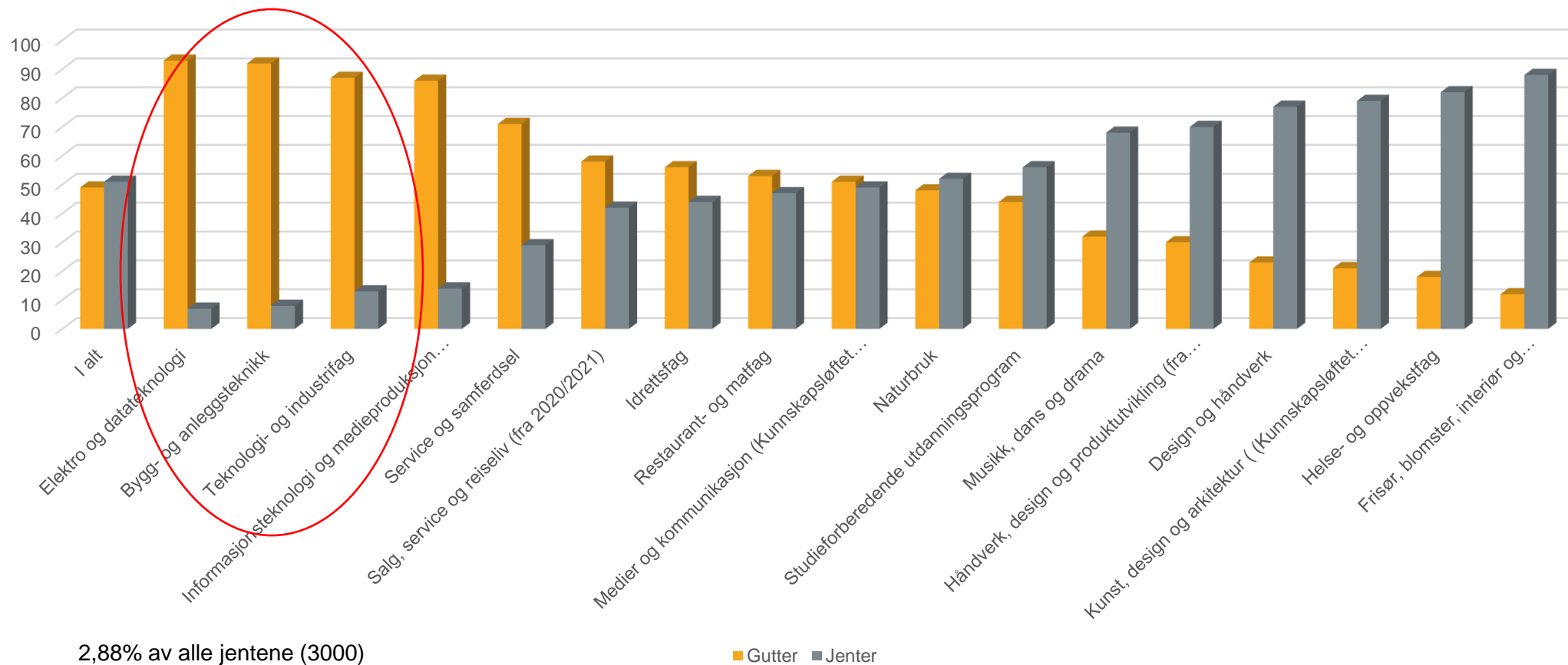
Kjønnsfordeling etter program

Kilde: SSB

Kjønnsfordeling i videregående opplæring, 2020

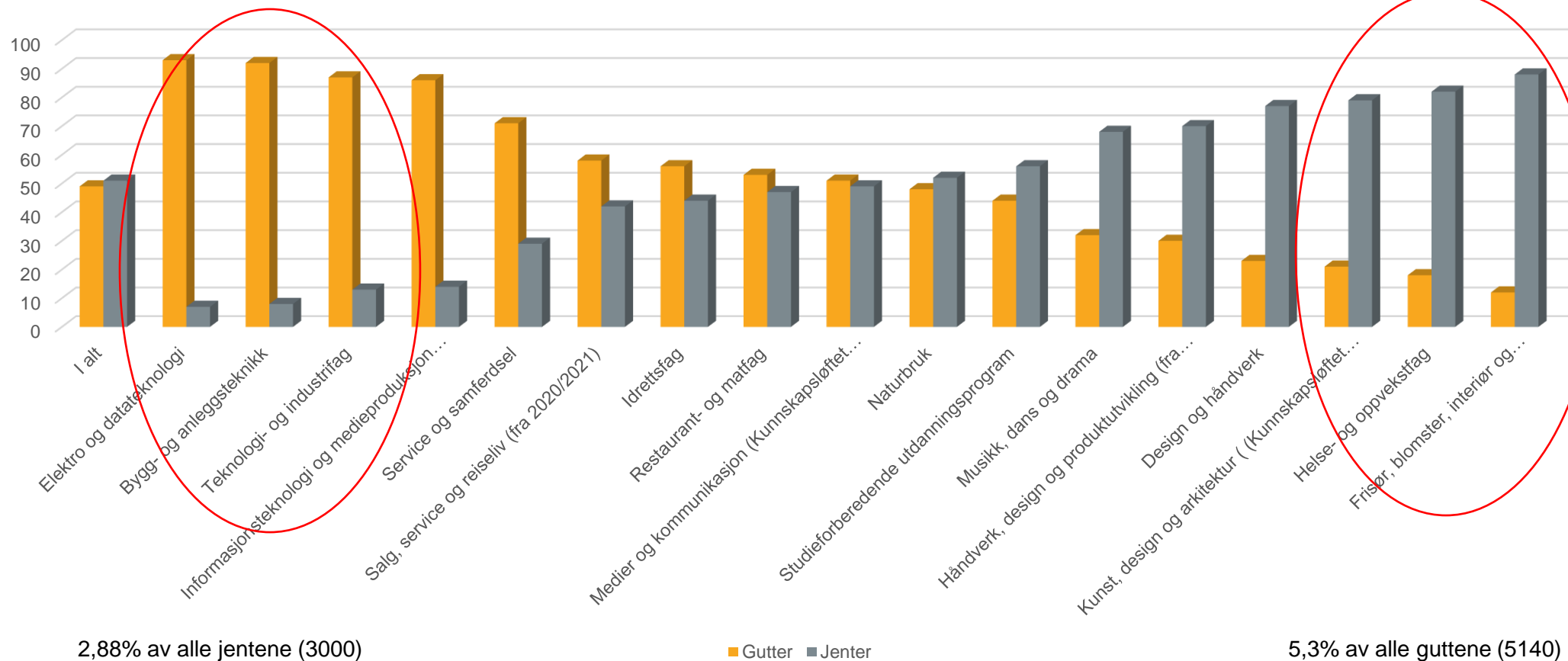
Kjønnsfordeling etter program

Kilde: SSB

Kjønnsfordeling i videregående opplæring, 2020

Kjønnsfordeling etter program

Kilde: SSB

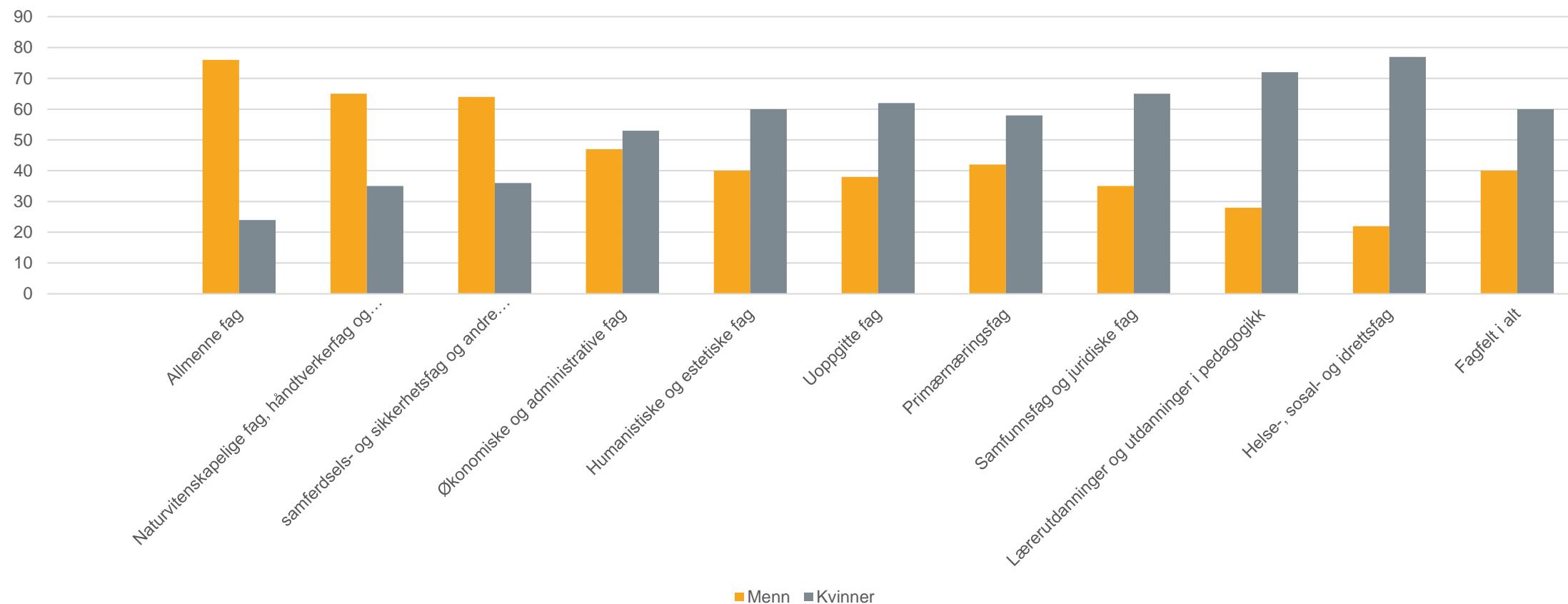
Kilde: Bufdir.no

6 av 10 studenter ved høyskoler og universiteter er kvinner

Kjønnsbalanse høyere utdanning etter fag

Kjønnsfordeling blant studenter i høyere utdanning etter fagfelt 2020

Utdanningsvalg og klasse

- Foreldres valg påvirker barns valg.
 - Barn med foreldre med høyere utdanning tar høyere utdanning i større grad, og velger mindre kjønnsdelt
 - Svakere effekt for jenter enn for gutter
- Barn av innvandrere gjør noe mindre kjønnsdelte valg enn majoritetsbefolkningen
- Mer kjønnsdelte valg i mindre sentrale strøk

- Utjevningen mellom kvinner og menn har historisk særlig skjedd på toppen

Arbeidsliv

LIKESTILLINGS-
SENTERET

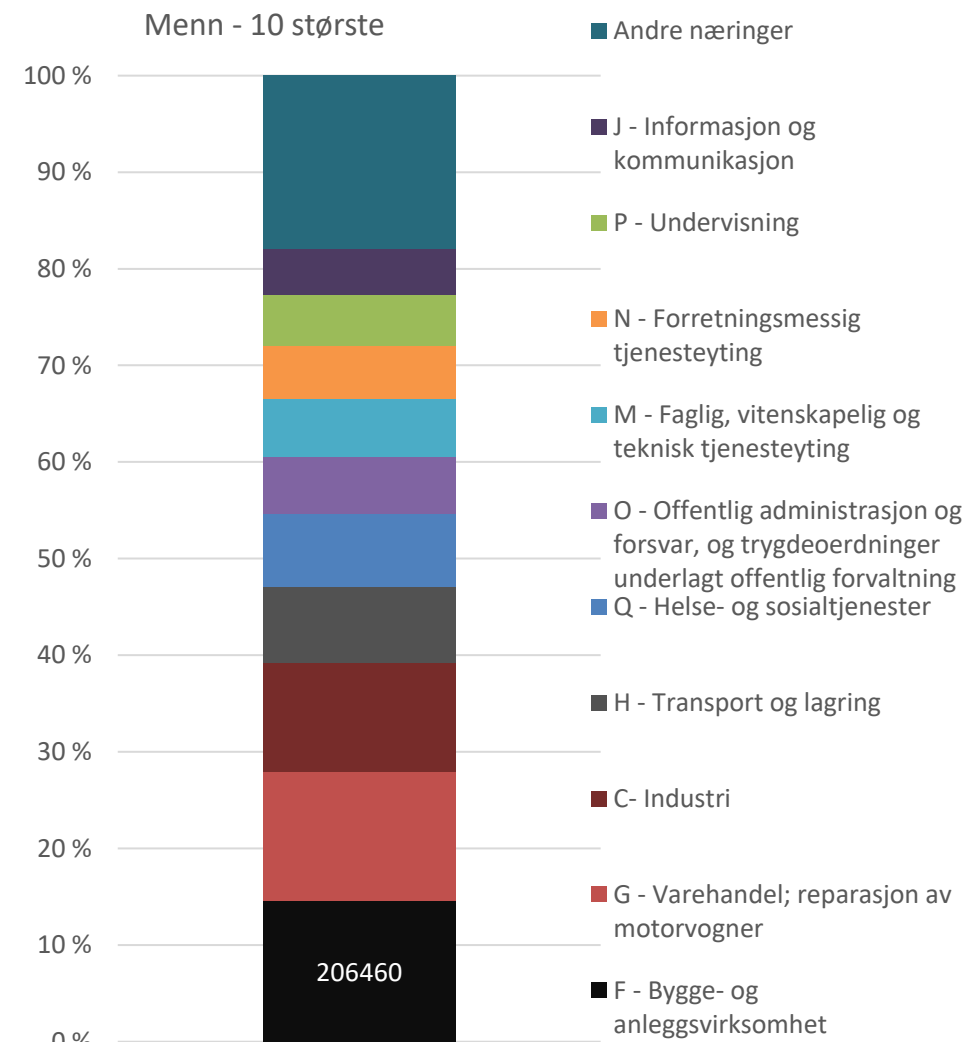
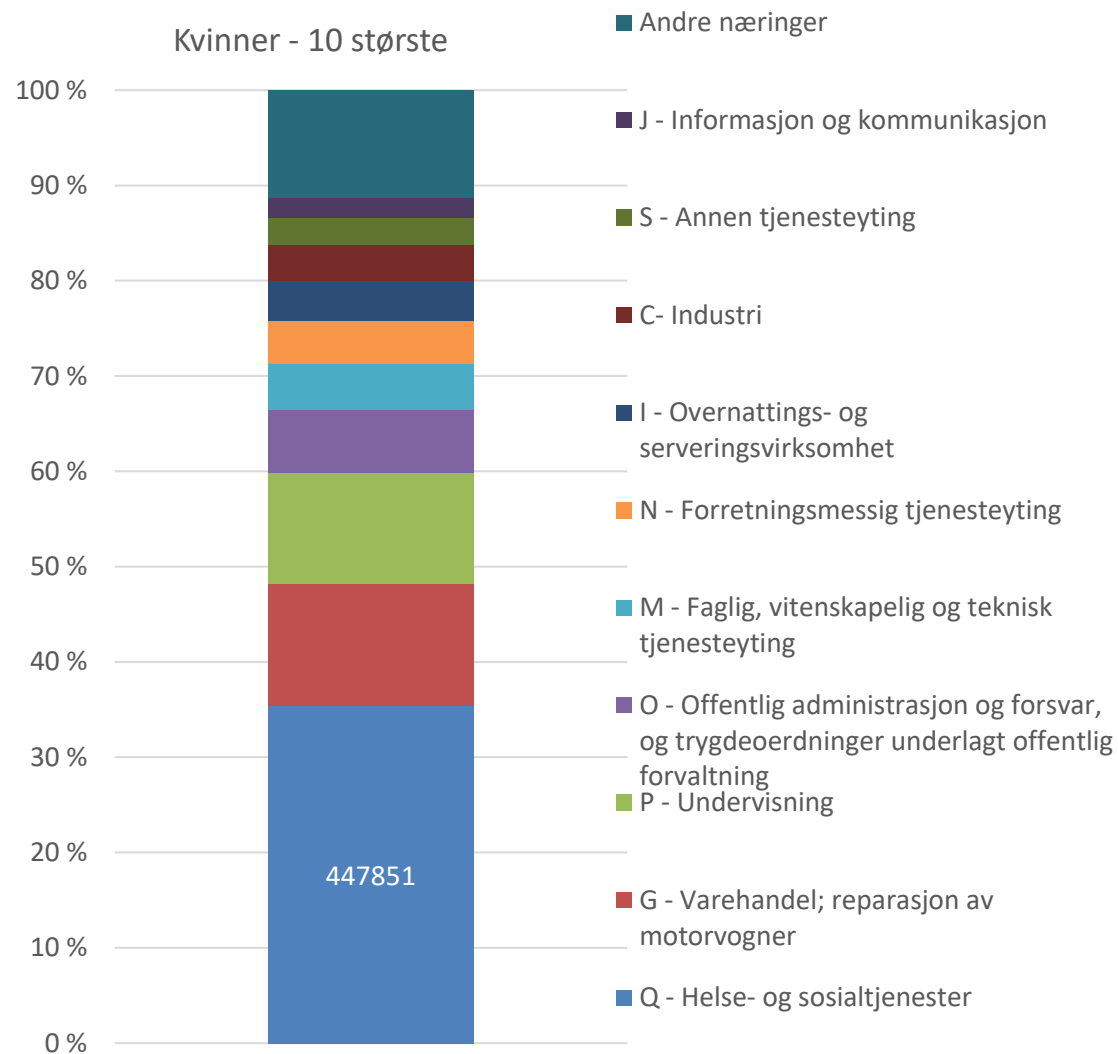
Fortellinger om kjønn

- Menn er på toppen i yrkeshierarkiet
- Men også på bunnen

- Kvinner går inn i mannsyrker
- Men jobber i færre typer jobber

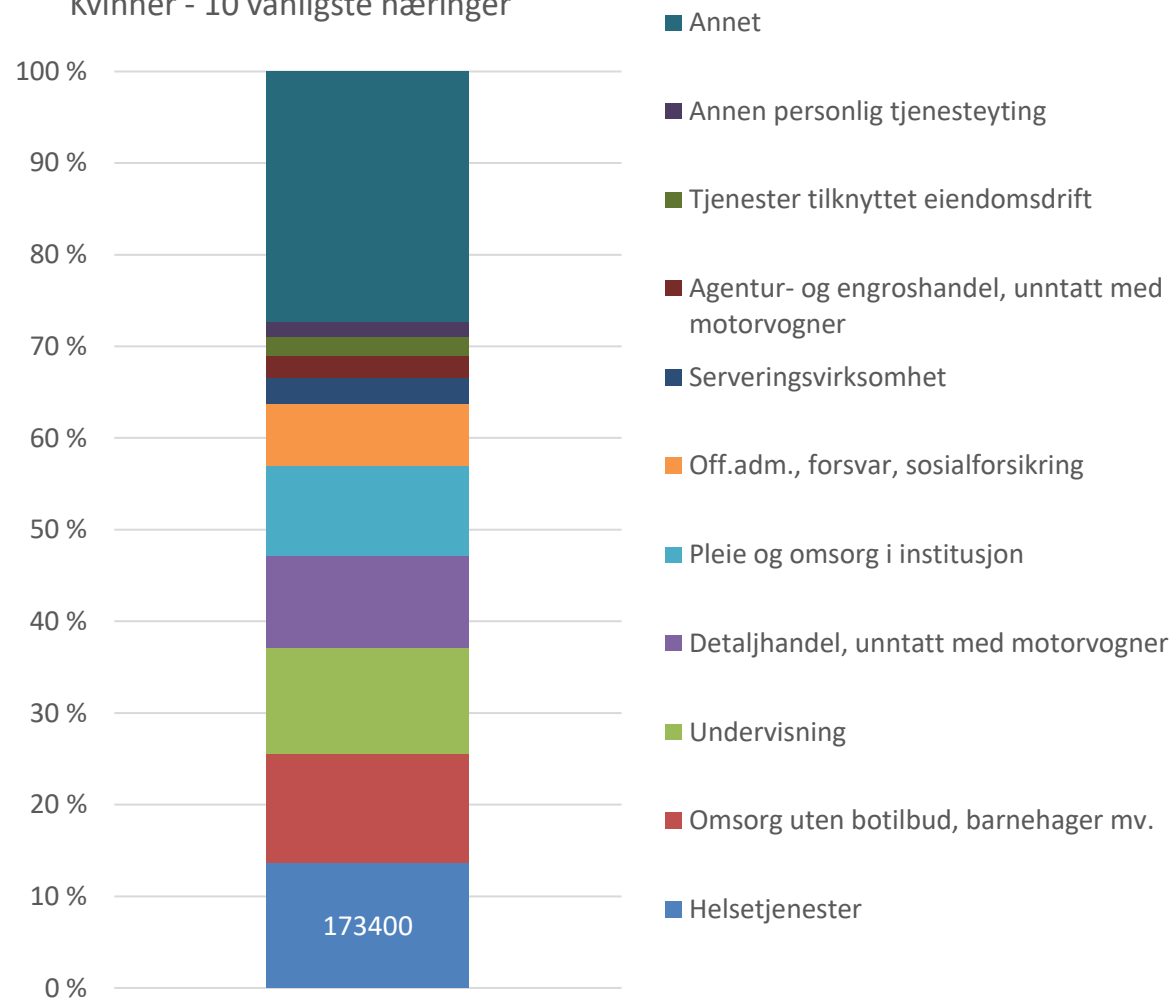
Næringsgruppe	Antall sysselsatte
A - Jordbruk, skogbruk og fiske	59714
B- Bergverksdrift og utvinning	54365
C- Industri	208964
D - Elektrisitets-, gass-, damp-, og varmtvannsforsyning	15797
E - Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	15554
F - Bygge- og anleggsvirksomhet	225807
G - Varehandel; reparasjon av motorvogner	352574
H - Transport og lagring	136394
I - Overnattings- og serveringsvirksomhet	94127
J - Informasjon og kommunikasjon	93942
K - Finansierings- og forsikringsvirksomhet	45586
L - Omsetting og drift av fast eiendom	26735
M - Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	144707
N - Forretningsmessig tjenesteyting	134532
O - Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	168868
P - Undervisning	221408
Q - Helse- og sosialtjenester	555350
R - Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter	51761
S - Annen tjenesteyting	54511
T - Lønnet arbeid i private husholdninger	1337
U - Internasjonale organisasjoner og organer	259
Uoppgitt	19662
Totalsum	2681954

Næringsgrupper

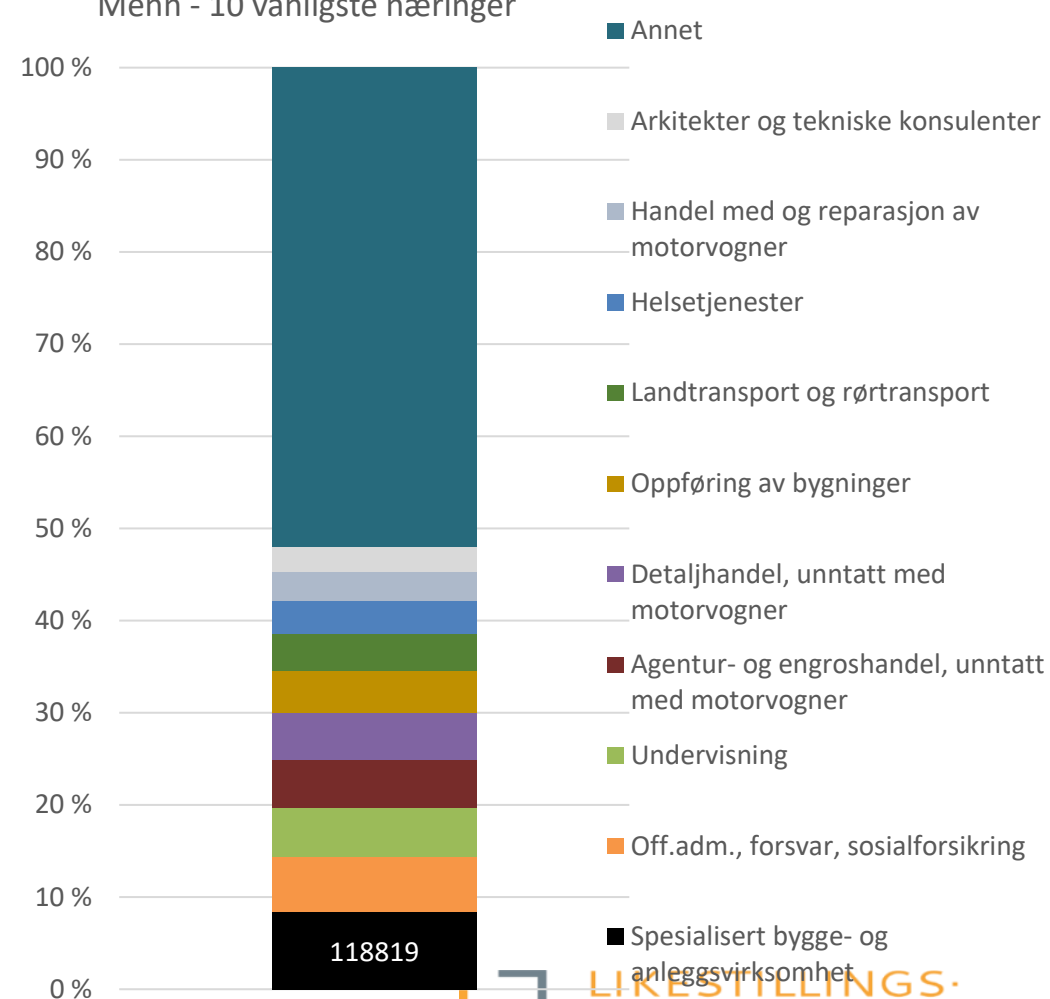

Næringer

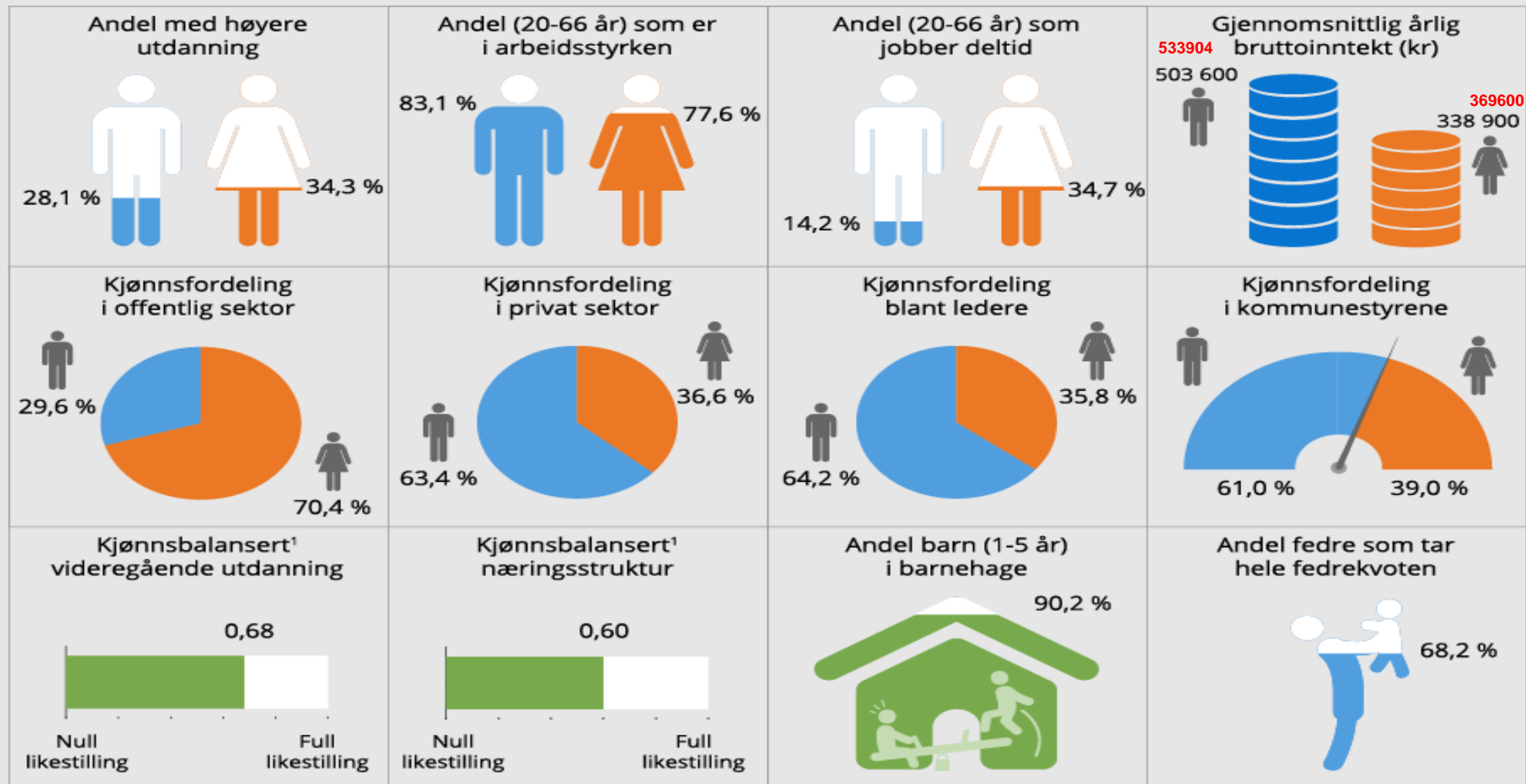
Kvinner - 10 vanligste næringer

Menn - 10 vanligste næringer

Indikatorer for kjønnslikestilling, 2014

Konsekvenser

- For samfunnet
 - Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet kan legge begrensninger på dynamikken/effektiviteten i arbeidsmarkedet
- For folk
 - Likelønnssituasjonen
 - Man velger ikke bare et yrke, man velger seg også arbeidsbetingelser og –vilkår
 - Omsorgsoppgaver
 - Frafall, omvalg?
- For utdanningsvalg
 - «Kjønnede» yrker snevrer inn mulighetsrommet for både gutter og jenter!

Ulik vurdering av kjønn

- <https://www.facebook.com/tankesmienagenda/videos/419303014904258>

Gjør forskjell på jenter og gutter

Lærere i ungdomsskolen gir gutter systematisk for dårlige karakterer.

Dette er tidligere blitt påvist gjennom å sammenligne hvilke standpunktkarakterer lærerne setter, med hvilke eksamenskarakterer de samme elevene oppnår. Gutter gjør det nemlig stort sett bedre på eksamen enn de får i standpunktkarakter av sin egen lærer. For jenter skjer dette i mindre grad.

Det samme viser seg helt tydelig når elevene i ungdomsskolen deltar i nasjonale prøver.

Lærerne som vurderer nasjonale prøver, vet ikke elevens kjønn. Da får gutter klart bedre resultat. På nasjonale prøver kan gutter i gjennomsnitt få like gode karakterer som jenter når de testes i blant annet lesing og matematikk, fag de skårer dårligere enn jentene i ellers på skolen.

Lærere som har lært å kjenne elevene sine, gjør altså større forskjell på jenter og gutter enn lærere som ikke kjenner de samme elevene.

Dessverre for guttene er det ikke resultatene fra nasjonale prøver som er avgjørende for om de kommer inn på den videregående utdannelsen de ønsker seg.

Kjønnforskjellene i norsk skole er større enn i andre land. De er nå blitt så synlige at de drøftes som et samfunnsproblem av både politikere, foreldre og andre. (Illustrasjonsfoto: Berit Roald / NTB scanpix)

Mikrokurs for elevene

- Tre mikrokurs om kjønn og utdanningsvalg for henholdsvis 8., 9. og 10.trinn.
- Kan brukes i undervisninga både i utdanningsvalg og som tverrfaglig tema
- Kursene kan gås gjennom i klassen som et to-timers opplegg for 8. og 9.
- I kurset for 10.trinn er det en mer omfattende gruppeoppgave til slutt.

Forberedelse til mikrokursene

Noen av begrepene kan være krevende å forstå. Gå gjerne gjennom disse begrepene i klassen i forkant av mikrokurset.

- kjønn
- Kjønnnsrolle
- Normer, kjønnsnormer
- kjønnsdelt arbeidsmarked

Det kan også være lurt å vise noe statistikk om kjønnsdelte utdannings- og yrkesvalg.

Litteraturforslag: NOU 2019:19 f.eks. kapittel 3 og 8, og denne PPTen som dere får tilsendt

Oppgave til webinar 3, den 7. desember kl.9.

Prøve mikrokurs i undervisningen

Aktuelle spørsmål for tilbakemelding og erfaringsutveksling:

1. Hvor lang tid tok det å gjennomføre kurset/kursene?
2. Hvordan brukte du kurset i undervisningen? (I utdanningsvalg/tverrfaglig tema?)
3. Skapte mikrokurset engasjement for tematikken hos elevene?
 - a) I så fall på hvilke måter?
 - b) Hvis ikke, hvorfor?
4. Diskuter innholdet i kurset:
 - a) Noe du savnet?
 - b) Noe som var overflødig?
 - c) Noe som ble for krevende/avansert?
5. Vil du gjøre noe annerledes neste gang du skal bruke kurset?

Takk for i dag!

Velkommen til webinar 2 om ei uke, torsdag 30.9. kl.13-15

